

Funktionsrätt Stockholms läns remissvar över Region Stockholms Folkbildningsstrategi (RS 2020-0827)

Funktionsrätt Stockholms län är ett intressepolitiskt samarbetsorgan för 43 funktionsrättsföreningar i Stockholms län. Tillsammans representerar vi cirka 70 000 medlemmar. Föreningen är partipolitiskt och religiöst obunden. Vår vision är att Stockholms län vara ett samhälle för alla.

Funktionsrätt Stockholms län har tagit del av Region Stockholms förslag till ny folkbildningsstrategi. Det här remissvaret består av två delar. Första delen innehåller övergripande reflektioner, synpunkter och frågeställningar. I den andra delen lyfter och diskuterar vi idéer och förslag till förbättringar under respektive rubrik i strategin.

Inledning

Den första övergripande reflektionen som Funktionsrätt Stockholms län vill diskutera är dokumentets karaktär. Under arbetet med remissvaret har vi haft svårt att bestämma på vilken nivå folkbildningsstrategin befinner sig. Det framgår inte om det är ett måldokument eller om det är ett strategidokument. Vår utgångspunkt har varit att det ska finnas ett övergripande måldokument, till exempel policy eller motsvarande. Till det kopplas ett strategidokument som konkretiserar vad:et och handlingsplaner som beskriver hur:et. Folkbildningsstrategins utgångspunkt är Regional utvecklingsplan för Stockholms län, RUFSS 2050. Vår uppfattning är att kopplingen till RUFSS 2050 inte löper som den röda tråden den kanske borde. Med det finns det en inneboende risk med att strategin inte beskriver vad:et, vilket i sin tur kan leda till att målformuleringarna inte uppnås. Det saknas också en självklar koppling till andra viktiga policy- och strategidokument. Till exempel Hållbarhetspolicy och Folkhälsopolicy. Att binda samma dessa är att ytterligare ge en tydlig riktning till dokumentet om vad Region Stockholms vill uppnå med strategin.

Under arbetet med remissvaret konstateras att strategin är snäva avgränsningar. För att nå de personer som har störst behov av folkbildning, till exempel personer med funktionsnedsättning, behövs ett vidare fokus än enbart på folkhögskolorna och studieförbundens

roll och uppdrag. Vi hade med fördel sett att strategin hade kunnat ge en mer mångfacetterad bild som inkluderade fler delar av civilsamhället, till exempel funktionsrättsrörelsen.

När det kommer till formalia innehåller strategin statistik och andra uppgifter. Här skulle vi önska att det fanns källhänvisningar. Till exempel i tabellen på sidan 7 och uppgifterna om samverkan från Sveriges kommuner och regioner på sidan 16.

Mot denna bakgrund föreslår Funktionsrätt Stockholms län att folkbildningsstrategin återremitteras till kulturförvaltningen med uppdraget att tydliggöra säkerställandet av mänskliga rättigheter och att folkbildningen inkluderar alla.

Mänskliga rättigheter

I det här remissvaret utgår vi från principerna om mänskliga rättigheter. För personer med funktionsnedsättningar handlar det om att kunna delta i samhället på lika villkor. 2008 ratificerade Sverige FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning även kallad funktionsrättskonventionen. Region Stockholm ska i rollen som offentlig myndighet respektera, beakta och främja mänskliga rättigheter. Genom att arbeta aktivt med att inkludera dessa perspektiv kan Region Stockholm bidra till att nå inriktningar och prioriteringar i folkbildningsstrategin.

I remissvaret kopplas artiklar från funktionsrättskonventionen till varje inriktningsbeslut. Intention är att belysa vikten av att aktivt arbeta med att involvera perspektiven av mänskliga rättigheter i strategiarbetet.

Säkerställ folkbildningsstrategin med hjälp av Funktionsrättskonsekvensbeskrivning, FKB

Funktionsrättskonsekvensbeskrivning, FKB, är ett verktyg som gör en helhetsbedömning av vilka effekter ett beslut eller motsvarande har på mänskliga rättigheter. FKB som verktyg hjälper Region Stockholm att göra rätt från början och säkerställa att mänskliga rättigheter inte kränks.¹

Universellt utformad folkbildning

I folkbildningsstrategin återkommer begreppen tillgänglig eller tillgänglighet. Funktionsrätt Stockholms län vill lyfta frågan om hur begreppen definieras i strategin. För funktionsrättsrörelsen innebär tillgänglig eller tillgänglighet att produkter, tjänster och miljöer ska

¹ <https://funktionsrattstockholmslan.se/vad-ar-fkb/> 2021-04-19

kunna användas av alla medborgare. Ordet tillgänglig kan också användas i en kontext av att något är disponibelt eller ledigt. Det är viktigt att förtydliga vad som menas för att strategin ska uppnå rätt saker. Vi föreslår att folkbildningen i Stockholms län ska vara universellt utformad². Det innebär att de produkter, tjänster och miljöer där folkbildning erbjuds ska vara tillgängliga och användarvänliga för alla. Det betyder att Region Stockholm ska ställa krav på att aktörer som agerar inom ramen för folkbildningen ska arbeta på samma sätt.

Vad behöver utvecklas? Fyra inriktningsområden

1 Stärka och utveckla demokratin

Artikel 21 i funktionsrättskonventionen fastslår att konventionsstaterna ”ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan utöva yttrandefriheten och åsiktsfriheten, inklusive friheten att söka, ta emot och sprida uppgifter och idéer på lika villkor som andra och genom alla former av kommunikation som de själva väljer”.

Prioritering 3

Funktionsrätt Stockholms län vill vända på perspektivet i den här punkten. Med en normkritisk utgångspunkt menar vi att prioriteringen behöver omformuleras och förtydligas. Folkbildningen ska vara till för alla, oavsett vilka resurser individen har. Prioriteringen innehåller ett exempel på det vi skrev om i det inledande avsnittet om att definiera tillgänglighet. Syftar prioriteringen till att öka tillgängligheten i miljöer, produkter och tjänster eller är det att tillgången ska öka?

Prioritering 4

Digitaliseringen har många fördelar. Det är något som har blivit tydligt under coronapandemin. Att förebygga det digitala utanförskapet är en viktig fråga för Funktionsrätt Stockholms län och våra medlemsorganisationer. Digitala forum har blivit en möjlighet att mötas när restriktionerna begränsar medborgarna i sina demokratiska fri- och rättigheter. Samtidigt finns det personer som inte kommer att kunna använda eller delta i det digitala. I Begripsams rapport ”Svenskarna med funktionsnedsättning och internet” från 2019 framkommer att digitalt utanförskap etableras i unga år och består

² <https://www.certec.lth.se/ud/> 2021-04-19

livet ut.³ Mot bakgrund av ovanstående anser vi att den här prioriteringen behöver bli mer konkret för att insatserna ska nå rätt.

Prioritering 5

Funktionsrätt Stockholms län ifrågasätter den här prioriteringen av flera anledningar. Är det Region Stockholms ansvar att öka deltagandet i program för internationellt samarbete? Vidare undrar vi vem det är som ska göra prioriteringarna av de strategiska insatserna, är det Region Stockholm eller är det folkbildningen? Vi föreslår att prioriteringen förtydligas så att det blir tydligt vad som ska uppnås.

2 Bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet samt det egna skapandet

Artikel 30 i Funktionsrättskonventionen fastslår att konventionsstaterna ”erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i kulturlivet”.

Funktionsrätt Stockholms län vill lyfta att det är bra att det redan i rubriken finns ett fokus på det egna skapandet. Däremot saknas det i resterande delar av avsnittet.

I Svenska akademiens ordbok definieras ordet mångfald på två sätt. Ett av dem är ”stort och varierat antal”⁴. Ordet mångfald är ofta kopplat till integration. Funktionsrätt Stockholms län menar att mångfaldsbegreppet behöver ses i en vid bemärkelse, vilket inkluderar bland annat personer med funktionsnedsättningar.

Prioritering 1

Vi välkomnar att det ska göras inventeringar av befintliga lokaler. Region Stockholm bör inom ramen för denna inventering ställa krav på att lokaler och miljöer ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Det innefattar inte bara den fysiska tillgängligheten, utan även kommunikativ och kognitiv tillgänglighet. Vi föreslår att Funktionsrättskonsekvensbeskrivning och Boverkets ”Enkelt avhjälpna hinder” ligger till grund för inventeringen.⁵

Prioritering 2

Det är av yttersta vikt att det finns en lokal förankring i folkbildningen i hela länet, även i skärgården och på lands- och glesbygden. Även om

³ https://www.begripsam.se/wp-content/uploads/2020/06/SMFOI_rapport_200616.pdf s. 9-12 2021-04-27

⁴ <https://svenska.se/tre/?sok=m%C3%A5ngfald&pz=1> 2021-04-20

⁵ <https://www.boverket.se/sv/byggande/tillganglighet--bostadsutformning/tillganglighet/enkelt-avhjalpta-hinder/> 2021-04-19

det finns en välutvecklad kollektivtrafik i Stockholms län behöver folkbildning finnas lokalt. För till exempel personer med funktionsnedsättning som inte kan resa med kollektivtrafiken är det viktigt att det finns ett utbud i närheten av personens bostad.

Prioritering 4

Funktionsrätt Stockholms län anser att denna prioritering behöver omformuleras och förtydligas. Vi föreslår följande formulering: ”Skapa möjligheter för de invånare i länet som vill ska kunna delta, utöva och få del av ett mångfacetterat kulturliv på lika villkor”.

3 Främja kunskap och bildning samt utjämna utbildningsklyftor

Konventionsstaterna ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång till allmän högre utbildning, yrkesutbildning, vuxenutbildning och livslångt lärande utan diskriminering och på lika villkor som andra.⁶

Funktionsrätt Stockholms län har reflekterat över formuleringen ”personer som har behov av språkutveckling”. Vilka individer eller grupper är det folkbildningsstrategin ska nå? Språkutveckling kan innebära olika saker. För att nå en inkluderande folkbildning föreslår vi att strategin bör byta fokus och i stället fokusera på att utbildningsklyftor kan utjämnas genom delaktighet och kommunikation.

Prioritering 1

I det här remissvaret lyfter vi vikten av att alla ska kunna ta del och nyttja folkbildningen i Stockholms län. Det ska gälla oavsett vilka resurser eller möjligheter du har som individ. Vi menar att inkluderande folkbildning som utgår från individens förutsättningar och behov bidrar till att minska utbildningsklyftor.

Prioritering 2

Funktionsrätt Stockholms län anser att det inte är tydligt vad den här prioriteringen ska uppnå. Vilken nivå riktar sig prioriteringen till? Är det personerna som hjälps att bryta utanförskap eller är det på en samhällsnivå? Vi föreslår i stället att strategin belyser vilka insatser och mål som folkbildningen kan bidra med för att öka inkluderingen i samhället.

⁶ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning artikel 24, punkt 5.

Prioritering 3

Funktionsrätt Stockholms län ställer sig frågande till den här prioriteringen. Är Region Stockholms uppdrag eller ansvar att synliggöra och stärka folkbildningens roll som komplement till andra utbildningsformer? Vilken målgrupp eller mottagare vänder den här prioriteringen sig till? Den enskilda individen? Om svaret är ja, tycker Funktionsrätt Stockholms län att det hade varit mer intressant om prioriteringen handlat om kommunikationsinsatser.

Prioritering 5

Funktionsrätt Stockholms län delar strategins uppfattning om att det är viktigt att tillvarata krafter, intressen och engagemang. Vi känner inte till bakgrunden till den här punkten. Därför är det svårt att förstå innebörden och målet med den. Under arbetet med remissvaret har vi resonerat kring hur infrastrukturen ser ut och vad mobiliseringskraft innebär mer konkret. Vems kontaktnät är det som åsyftas, Region Stockholms eller hela folkbildningens? Vi menar därför att den här punkten behöver förtydligas. Gärna med ett exempel eller liknande för att ytterligare nå fram som prioritering.

4 Utveckla arbetet för hållbar utveckling

Artikel 28 i funktionsrättskonventionen fastslår att konventionsstaterna ”erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta social trygghet utan diskriminering på grund av funktionsnedsättning och ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att trygga och främja att denna rätt förverkligas”.

Prioritering 2

Funktionsrätt Stockholms län anser att strategin ska förtydliga vad som menas med verksamhet. Vi anser att det finns en risk att prioriteringen bidrar till otydlighet om vad som ska uppnås. Hur kan livskvalitet och förbättrad folkhälsa mätas i en kontext av folkbildning?

Prioritering 3

Funktionsrätt Stockholms län ifrågasätter varför denna prioritering nämns i relation till en hållbar utveckling? Enligt Region Stockholm lever 21 procent av befolkningen i Stockholms län med någon form av funktionsnedsättning.⁷ Vi vill återkoppla till vår synpunkt i början av remissvaret om att Region Stockholm genom att aktivt arbeta för mänskliga rättigheter uppfyller målen i strategin. För

⁷ <https://www.sll.se/om-regionstockholm/hallbarhet/social-hallbarhet/> 2021-04-19

funktionsrättsrörelsens del handlar det om att alla invånare ska kunna delta i folkbildningen oavsett funktionsnedsättning eller inte.

Prioritering 4

För uppnå målet i RUF2050 om att skapa ett inkluderande samhälle ska alla folkbildningsaktörer som får ekonomiska resurser av Region Stockholm ska ha ”låga trösklar”. Om det med låga trösklar menas att det krävs få eller inga förkunskaper för att delta behöver det förtydligas. Annars finns en risk att det tolkas bokstavigt.

Prioritering 5

Funktionsrätt Stockholms län anser att genom att arbeta med att göra så att folkbildningen är universellt utformad bidrar folkbildningsstrategin till att uppnå hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och funktionsrättskonventionen.

Genomförande

Funktionsrätt Stockholms län och våra medlemsorganisationer har haft och har god nytta av folkbildningen. Det kan handla om allt från att anordna studiecirkel kring hur det kan vara att leva med en funktionsnedsättning, anpassade kurser på folkhögskolor till kompetenshöjande insatser för styrelseledamöter.

Funktionsrätt Stockholms län delar strategins uppfattning om att samverkan och dialog är två viktiga framgångsfaktorer när det kommer till att hantera och lösa komplexa frågor. I det här avsnittet behövs en mer utförlig beskrivning hur regionen tillsammans med folkbildningens parter ska arbeta för att uppfylla mål och prioriteringar. När och var samverkan och dialog ska ske svarar, i vår mening, inte på hur strategin ska uppfylla målen. Därför är vi måna om att strategins genomförande inte stannar vid en dialog utan faktiskt leder till att uppfylla de fyra målområdena i Regional utvecklingsplan för Stockholm, RUF2050.

I mars skrev Funktionsrätt Stockholms län tillsammans med Synskadades riksförbund Stockholm Gotland ett remissvar över Region Stockholms ”Regional näringslivs- och tillväxtstrategi”⁸. I strategins kapitel för genomförande och uppföljning finns det modeller och tydliga exempel på det fortsatta arbetet med strategin. Detsamma bör finnas i folkbildningsstrategin.

⁸ Regional Näringslivs- och tillväxtstrategi, remissversion 2020-12-18

I avsnittet framkommer uppgifter om att Sveriges kommuner och regioner identifierat ”en försvagad kontakt och bristande dialog mellan kommuner och folkbildningen som den mest oroande faktorn”. Vilka indikatorer som fanns med i kartläggningen eller rapporten? Vidare undrar vi hur den negativa utvecklingen tar sig uttryck.

Uppföljning

Med hänvisning till avsnittet ovan ser Funktionsrätt Stockholms län gärna ett välutvecklat avsnitt om uppföljningen. Hur kommer rapporteringen till Kulturnämnden och/eller Regionfullmäktige se ut? Ett förslag är att folkbildningsstrategin, precis som ”Regional näringslivs- och tillväxtstrategi”, ska vara ett återkommande ämne på RUFSS-konferenserna. Där kan strategins prioriteringar tydligt kopplas till målen i Regional utvecklingsplan för Stockholm 2050.

Bilaga 1

Funktionsrätt Stockholms län tycker att det hade varit intressant om delar av processbeskrivningen hade utvecklats i avsnittet om genomförande. Hur samverkan ska se ut och varför samverkan på de olika nivåerna behöver finnas. Vi anser också att formuleringen ”lämpliga forum” är en vag.

Bilaga 2

Funktionsrätt Stockholms län ställer sig frågande till varför folkhögskolornas filialer finns medräknade i bilagan. Ska filialerna betraktas som egna resultatenheter inom ramen för bidrag? I så fall bör det framkomma i bilagan.

Stockholm 2021-04-29

Annika Hässler, ordförande

Funktionsrätt Stockholms län